

Василь Стефаник.

ОПОВІДАННЯ.

ВИДАВНИЦТВО „ДНІСТЕР“.

КАМ'ЯНЕЦЬ НА ПОДІЛЛЮ ⊕ 1920.
ДРУКАРНЯ ПОД. ВИДАВНИЧ. Т-ВА „ДНІСТЕР“.

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00519737 (VV)

2007

Василь Стефаник.

~~16-937.~~

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Сповідання.

~~16995~~

Видавництво „Дністер“

Нам'янець на Поділлі.
Друкарня Подільського Видавничого Т-ва «Дністер».
1920.

8(c)У " : 1917 " - 3

2563

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ 49359

ОСІНЬ.

Дмитро латав жіночі чоботи. Не латав, а счіплював до купи. Гріх би було давати таке дрантя до шевця, та й за грош скупю. А жінка боса, босісінька, води внести до хати не було в чім. Тому Дмитро вже від ранку взявся до чобіт. Сидів коло лави проти вікна, об'лявся старим шкураттям, воскував нитки на дратву й бісився, як пес.

„Бігме, кину в піч, шпурну у вогонь та й збудуся! Шкура здривіла, нитки не примкнещ, бо порветься—викинь на гній та й плюнь та й вже!“.

Приговорюючи до чобіт, Дмитро все-таки з великою старанністю їх латав. Що провів нитку крізь шкуру, то все неспокійно лядав, чи не порвалася. Через те робота йшла піняво і Дмитро сердився.

„Залізо—не шкура, та й сшуровується, що то говорити? Вже штири роки, як куплені, бо штири вже сеї осені, та вже їм час. Але ще сю зіму мусять служити, хоч би там не знати-що“.

І латав і бісився і сто разів хотів кидати у піч або на гній.

Дмитриха сиділа на припічку й латала дранки.

„Пороспадалися на січку. Конопельок не посієш, бо граба їсти, полотенця не купиш, бо гроша нема—

прийде до такого, що будемо галі ходити. Залатай в однім місці, то просічеться в другім. Як би ще не прав, то може б не так дерлися. Вже я їх і не перу як варт, але павутина все павутиною! Бог знає, як їх латати, з якого боку братися до них?"

З отакими гадками сиділа Дмитриха на купою дрантя. Мізерне її лице пильно едіалювалося в подерті сорочки й було безрадне. Грубе, пороздиране полотно із затертими червоними вицвітками подобало на одіж жовнярів в війни. А вона, як і баба милосердна сестра, з сумом і співчуттям хоч чим-тим хотіла помогти нещасливим раненим.

„Та ще з му якось переходимо, але літо, то вже Бог знає“.

І водила сивою ниткою довкола латок і думала над сірим життям своїм.

На печі лежала Дмитрова мама. Дрібка жінки—завбільшки десятилітньої пугни. Кашляла,—не переставала.

„Божечку, Божечку, найди мені смерти, най я так гіренько не валяюся! Вже ж я, відай, спокутувала всі гріхи, що нагрішила... Десь умирають такі, що лиш би їм бути, покивають добро й маєтки, а я як отой твердий камінь, що його ніхто не годен роздавти. Боже, Боже, ба за що мене так тяжко караш?"

І роспукилася від кашлю.

Коло баби сиділи діти. Як баба синіла й зачудилася від кашлю, то вони всі дивилися на бабу ці-

кавими очима і все показували пальцями на бабу та говорили: гляди, гляди, баба вже умирають. А як баба відкашлялася, то все говорила до них: це, де, дітеньки, моя смерть забула мене.

Але Дмитрові вже остогидло боркатися із здригалими чобітьми. Шпурнув під лаву та й почав савритися.

„Коби я вам на смерть лагодив, то би мені як-ше було. Ані вбути, ані вгорнути, ані нагодувати—таки нічого не можна настарчити. Ходіть-но трохи босі, та може вас борше повихаплює“.

Сів коло стола.

„Та може б ти дала мені що їсти, гадине моя? Таже знаєш, що я ще сьогодні нічого у роті не мав“.

Дмитриха встала з припічка й подала йому бараболю. Була застрашена, як звіця.

Дмитро лупив бараболю, мачав у сіль і гриз хліб.

„Вже ти мене годуєш... Але я тебе так нагодую, що здохнеш, так я тебе нагодую. Коби якого боршику, або кулешу, або д'дька рогатого, або що... Тицне тобі бараболю та й давися! Я вже не гөден ноги за собою волочити!“

— А що ж вона тобі, синчу, зварить? Олїю нема, муки нема та що вона тобі зварить?

„Ваше, мамю, говоріння сінчилося. Сидіть собі на печі та кашляйте. Маскїв від вас не посів я, волів і коров не забрав, та й сидіть собі тихенько. Або ліпше собі погадайте, чим я вас буду ховати?“

Чикаєте тої смерти, як каня *) дощу, все— „Божечку, Божечку, найли мені смерть!“ а то все на мою голову“...

Баба хотіла заплакати, але закам'ялася.

„Вігме, оглухну“,—казав Дмитро.

„Гей, ти, шибенику, чого ти чипався грядок; хочеш горшки побити? Та коли б ти вже зачепився на віки...“

І почав бити хлопця.

Діти заверещали, баба не переставала кашляти.

— Та на сю хату птах би не сів,—говорив Дмитро.

— Але чого ти до дітей присікався, а вони що винні, що чоботи здривіли?

„Ти, суко, поналіплювала їх та поначинювала, та ще гавкаєш за ними? Я вас усіх поріжу...“

Підняв чобіт з-під лави й почав ним жінку бити. Врешті, натягнув на себе кожушину та й виходив з хати.

„Аби я не дждав аертатися до сеї хати“,—казав вже на порозі.

„Иди, їди, слухай за Канаду; гадаєш, що я піду з дітьми десь на край світа?...—навздогін сказала йому жінка.

Дмитриха топила в печі. Диму напхалося позна хата і вона все втирала сльози. Дим очі виїдав.

Баба на печі стогнала.

„Коби то літо. Поросходійся б по роботі та й би не гризлися на купі. Сонечко би порозводило геть по полю. А так—пекло у хаті. Боже, Боже, не три-

*) Шуляк.

май менс більше на світі, бо видиш, що нема як жити..“

Діти бігали по хаті. Але як хто здубснів у сінях, то вони тікали на піч до баби. Тоді тварі їх робилися помучені і пригноблені. Все удавали спокійних, бо боялися, аби тато не бив. Але як до хати не входив тато, то вони знов злізали з печі, аби гарцювати по землі.

Так голуби спускаються цілим стадом на тік. А як мужик рипне хатними дверми, то вони покидають зерно й перелякані злітають під небо.

Намінний хрест.

Студія.

I.

Відколи Іван Дідуха запам'ятали в селі газдою, відтоді він мав усе лиш одного коня і малий візок з дубовим дишлем. Коня запрягав у *підрижку*, сам себе у *борозну*: на коня мав ремінну шлею і нашильник, а на себе Іван накладав малу, мотуз'яну шлею. Нашильника не потребував, бо лівою рукою спирав може краще, як нашильником.

То як тягнули снопи з поля, або гній у поле, то однако і на коні і на Івані жили виступали, однако їм обом під гору посторонки моцувалися, як струни і однако з гори волочилися по землі. До гори лизкіє, як по льоду, а Івана, як коли би хто буком по чолі тріснув, така велика жила напухала йому на чолі. З гори кінь виглядав, як би Іван його повісив на нашильнику за якусь велику провину, а ліва рука Івана обвивалася сіткою синіх жил, як ланцюхом із синьої сталі.

Не раз ранком, ще перед сходом сонця, їхав Іван у поле польовою доріжкою. Шлеї не мав на собі, лишень ішов з правого боку і тримав дишель як би під пахою. І кінь і Іван держалися кренко, бо обидва

відпочили через ніч. То як їм лучалося сходити з горба, то бігли. Бігли в долину і лишали за собою сліди коліс, копит і широчезних п'ят Іванових. Придорожнє зілля і бадилля гойдалося, вихолітувалося на всі боки за возом і скидало росу на ті сліди. Але часом серед найбільшого розгону, на самій середині гори Іван починав налягати на ногу і сливав коня. Сідав коло дороги, брав ногу в руки і сливав, аби найти то місце, до бодяк забився.

— Та цю ногу сапою шкребчи, не то її слиною промивай,—говорив Іван з пересердя.

— Діду Іване, а батогом того борозного, най біжить, коли овес поїдає...—Се хтось так брав на сміх Івана, що видів його патороч з свого поля. Але Іван здавна привик до таких сміхованців і спокійно тягнув бодяк даліше. Як не міг бодяка витягнути, то кулаком його вгонив далі з ногу і встаючи казав:

— Не бійся, вигниеш тай сам випадеш, а я не маю часу з тобою панькатися...

А ще Івана кликали в селі Череломаним. Мав у поясі хибу, бо все ходив схилений, якби два залізні краки *) стягали тулуб до ніг. То його вітер підвіяв.

Як прийшов з війська до дому, то не застав ні гата, ані мамі, лишень хатчину завалену. А всього маєтку лишив йому тато букту горба що найвищого й що найгіршого над усе сільське поле. На тім горбі копали жінки пісок і зівав він ярами та печереми під небеса, як страшний волетень. Нікто не орав його і

*) Крак—схоба, гак.

не сіяв і межі ніякої на нім не було. Лиш Іван узявся своєю пайку копати й' сіяти. Обидва з конем довозили гною під горб, а сам уже Іван носив його мішком на верх. Часом на долішні ниви спадав з горба його голосний крик:

— Е-ех, як тобою grimну, тай по нитці розлетішся, який же ти тяжкий!

Але відай ніколи не grimнув, бо шкодував міха і позволі його спускав з плечей на землю. А раз увечері оповідав жінці і дітям таку пригоду.

— Сонце пражить, але не пражить,— аж вогнем силпе, а я колінкую з гном наверх, аж шкура з колін обскакує. Піт із-за кожного волоска просік, тай так мені солоно в роті, аж гірко. Ледве я добився на гору. А на горі такий вітрець дунув на мене, але такий логенький, що аж! А підіть же як мене за мінуту в попереці зачало ножами штикати,— гадав, що минуся!

Від сеї пригоди Іван ходив усе зібганий у поясі, а ляде прозвали його—Переломаний.

Але хоч той горб його переломив, то політки *) давав добрі. Іван бив палі, бив кілля, виносив на нього тверді кицьки трави і обкладав свою частку докола, аби осінні і весняні дощі не сполікували гною і не заносили його в яруги. Вік свій збув на тім горбі.

Чим старівся, тим тяжче було йому, поломаному, сходити з горба.

— Такий пестій горб, що стримголов у долину тручле!

*) Політок—врожай.

Нераз, як заходяче сонце заставало Івана на верху, то несло його тінь з горбом разом далеко на ниви. По тих нивах залягала тінь Іваноза, як велигня, схиленого в поясі. Іван тоді показував пальцем на свою тінь і говорив горбові:

— Ото-ж ти мене, небоже, зібрав у дугу! Але деки мене ноги носять, то мушиш родити хліб!

На інших нивах, що Іван собі кулив за гроші, принесені з війська, робили сини й жінка, Іван найбільше коло горба заходився.

Ще Івана знали в селі з того, що до церкви ходив лише раз у рік, на великдень, і що курей муштрував. То так він їх наочував, що жадна не важилася поступити на подвір'я і порпати гній. Котра раз лапкою драпнула, то вже згинула від лопати або від бука. Хоч би Іваниха хрестом стелилася, то не помогло.

Тай хіба ще то, що Іван ніколи не їв коло стола. Все на лаві.

— Був я наймитом, а потім вибув десять рік у війську, та я стола не знав тай коло стола мені їда не йде до тунку.

Отакий був Іван дивний і в натурою і з роботою.

II.

Гостей у Івана повна хата, гавди й газдині. Іван спрадав усе, що мав, бо сини з жінкою наважилися до Канади, і старий мусів винці податися.

Спробив Іван ціле село,

Стояє перед гостями, тримає порцію герілки у правій руці і видко, каменів, бо слова не годен був заговорити.

— Дякую вам красно, газди й газдині, що ви мене мали за газду, а мою за газдиню...

Не договориював і не пив до нікого, лиш тупо глядів навперед себе і хитав головою, як би молитву говорив і на кожне її слово головою потакував.

То як часом якась долішня хвиля викарбутить великий камінь з води і покладе його на беріг, то той камінь стоїть на березі тяжкий і бездушний. Сонце лупає з нього черепочки давнього намулу і малює по ній маленькі, фосфоричні звізди. Блимає той камінь мертвими блисками, відбитими від сходу й заходу сонця, кам'яними очима своїми глядить на живу воду і сумує, що не гнітить його тягар води, як гнітив від віків. Глядить з берега на воду, як на утрачене щастя.

Отак Іван дивився на людей, як той камінь на воду. Потряс сивим волоссям, як гривною кованою зі сталевих ниток і договориював:

— Та дякую вам красно, та най вам Бог дасть, що собі в нього жадаєте. Дай вам Боже здоров'я, діду Михайле...

Подав Михайлові чарку і цілувалися в руки.

— Ізуме Іване, дай вам Боже прожити ще на цім світі та най Господь милосердний щасливо запровадить вас на місце таї допоможе ласкою своєю на нозо газдою стати!

— Коби Бог дозволив... Газди, а проше, а дотягніть же... Гадав я, що вас за стіл пообсажую, як прийдете на веселля синове, але інакше зробилося. То вже таке настало, що за що наш діди тай тати не знали, то ми мусимо знати. Господня воля! А за-контентуйте ж себе, газди тай вибачайте за рошту.

Взяв порцію горілки тай підійшов д'жінкам, що сиділи на другім кінці стола від постелі.

— Тимофіхо, кумо, я хочу до вас налитися. Дивлюся на вас, тай мені як якійсь казав, молоді ліга нагадуються. Де, де, де-е? Ото ви були хлоп'яна *) дівка,—одна-сте були! То ж я за вами не одну нічку збавив, то ви в танці ходили як сновавка—так рівно! Ба, де, кумо, оті літа наші! Ану-но пережійте тай вибачайте, що я на старість танець нагадав. А прошу...

Піянув на свою стару, що плакала межі жінками і виїняв з пазуки хустину.

— Стара, гей, на-но тобі платину та гарно обітрися, аби я тут ніяких алачів не видів! Гостей собі пильнуй, а плакати ще доста часу, ще так наплачешся, ще очі тобі витечуть.

Відійшов до гзедів і крутив головою.

— Щось би-м сказав, та най мовчу, най шаную образи в хаті і вас яко гречних. Але рівно не дай Боже ніксьму доброму на жіночий розум перейти! От видите, як плаче, та на кого, на мене? І на мене газдине моя? То я тебе викорінував на старість із твої

*) Молодешька

хати? Мовчи не хлипай, бо ось тобі сиві кіски обмичу тай підеш у ту Гамерику, як жидівка.

— Куме Іване, а лишить же ви собі жінку, таж вона вам не ворог, тай дітям своїм не ворог, та Йй банно *) за родом тай за своїм селом.

— Тимофіхо, як не знаєте, то не говоріть зні дзелень! То Йй банно, а я туди з висококом іду!

Заскреготав зубами, як жорнами, погрозив жінці кулаком, як довбнею, і бився в груди.

— Возьміть та вгатіть мені сокиру отут у печінки, та може та жовч трісне, бо не витримаю! Люде, такий туск **) такий туск, що не пам'ятаю, що ся зо мною робить!

III.

— А проше, газди, а возміть же без церемоніі, та будьте вибачні, бо ми вже подорожні. Тай мені старому не дивуйтеся, шо трохи втираю на жінку, але то не за дурно, ой не за дурно. Сього б ніколи не було, як би не вона з синами. Сини, уважаєте, письменні, так як дістали якесь письмо до рук, як дістали якусь малу ***), та як підійшли під стару, тай щилили, пилили аж перерубали. Два роки нічого в хаті не говорилося—лиш Канапа тай Канада. А як мені догиснули, як я видів, шо однако мене мають отут на старість гризти, як не піду, тай я продав усе,

*) Жалко.

**) Жаль, туга.

***) Карта.

що до кришки. Сини не хочуть бути наймитами після мої гасови, тай кажуть: „Ти наш тато, тай заведи нас до землі, та дай нам хліба, бо як нас розділиш, тай не буде з чим киватися“. Най їм Бог помаган: їсти той хліб, а мені однако гинути. Але, газди, а мені переломаному до ходів? Я зробок—ціле тіло мосьиль, кості црихляві, що заки їх рано зведеш докупити десять раз дойкнеш!

— То вже, Іване, пропало, а ви собі туги до голови не припускайте. А може як нам дорогу покажете; тай усі за вами підємо. За цим краєм це варт. собі тугу до серця брати! Ця земля нє годна стільки народа здержати тай стільки бід витримати. Мужик не годен і вона не годна, обое вже не годні. І сарани нема, і пшениці нема. А податки нахипають,—що колись платив лева, то тепер п'ять, хто їв солонину, то тепер бараболю. Ой, ззолили нас, так нас взяли в руки, що з тих рук ніхто нас не годен вирвати, х ба лиш тікати! Але колись на цій землі буде покаєніє, бо нарід поріжеться! Не маєте ви за чим банувати!

— Дякую вам за це слово, але його не приймаю. Певне, що нарід поріжеться. А тож Бог не гнівається на таких, що землю на гиндель пускають? Тепер нікому не треба землі, лиш векселів та банків. Тепер молоді газди мудрі настали, такі фаєрмани*), що за землею не згоріли. А дивіться но на ту стару скрипку, та пускати її на гиндель?! Таже то дуллава, верба, кинь пальцем тай маком сяде! Та гаднете, що-

*) Фаєрмав—з німецького Фаєрманъ

вона зайде на місце? От пересвернетесь десь у скіп тай пси розтягнуть, а нас поженуть. Далі і подивитися не дадутъ. Відки таким дітям має Бог благостовити? Стара, а сюди ж!

Прийшла Іваниха старенька й сухенька.

— Катерино, що ти собі небого, у своїй голові гадаєш? До тебе покладу в могилу? Чи рба тебе має ззісти? Та тут порядній рибі нема що на один зуб узяти! Глядіть!

І натягав шкуру на жінчиній руці і показував людям.

— Лиш шкура та кости. Куди цьому, газди, йти з печі? Була ти порядна газдиня, тяжко працювала, не гайнувала, але на старість у далеку дорогу вибралась. От видиш, де твоя дорога тай твоя Канада? Отам!

І показав їй через вікно могилу.

— Не хотіла ти йти на цю Канаду, то підемо світами і розвіємося на старість, як лист по полю. Бог знає, як з нами буде... а я хочу з тобою перед ними нашими людьми випрощатися. Так ям шлюб ми перед ними брали, то так хочу перед ними випрощатися з тобою на смерть. Може тебе так кинуть у море, де я не буду видіти, а може мене кинуть, що ти не видітимеш, та прости мені стара, що-м тебе нераз догорив, що я, може тебе коли скривдив, прости мені й перший раз й другий раз, й третій раз.

Шінувалися. Стара впала Іванові на руки, а він казав:

— небого, в далеку могилу везу...

Але сих слів уже ніхто не чув, бо від жіночого стола надбіг плач, як вітер, що з помежи острих мечів повіяв та всі голови мужиків на груди похилив.

IV.

— А тепер ступай собі, стара, mezi газдині та вильнуй, аби кожду своє дійшло, та напийся, аби я тебе на віку видів п'яну.

— А вас, газди, я ще маю на два гатунки просити. Десь може сини пустять у село на пошту, що нас із старою уже нема. Та би я просив вас, аби-сьте за нас наймили служебку, таї аби так як сьогодні зійшлися на обідець та виказали очинаш за нас Може Пан Бог менше гріха припище. Я гроші лишу Яковозі, бо він молодий таї слухний чоловік, то не сховає ділів крейцар.

— Наймемо, наймемо й очинаш за вас викажемо...

Іван задумаєся. На його тварі малювався якийсь стид.

— Ви старому не дивуйтеся таї не смійтеся з діда. Мені самому гей у стид вам це казати, але здається мені, що був би гріх маб, як би цього вам не сказав. Ви знаєте, що я собі на своїм горбі хресток камінний поклав. Гірко я його віз і гірко його на верх висажував, але поклав. Такий тяжкий, що горб його не скине, мусить його на собі тримати так, як мене тримав. Хотів я скілько дам'ятки по собі лишити.

Стулив долоні в трубу й притискав до губ.

— Так жалкую за тим горбом, як днина за цицькою. Я на нім вік свій провів й окалічився. Коби-м міг, та й би-м його в пазуху сховав, тай взяв з собою у світ. Банно мені за найменшою крішкою у селі, за найменшою дитиною, але за тим горбом таки ніколи не перебаную.

Очі замиготіли великим жалем, а лице задріжало, як чорна рілля під сонцем дрижить.

— Оцеї ночі лежу в стодолі та думаю, та думаю: Господи милосердний, ба чим я так глибоко со-грішив, що женеш мене за світові води? Я ціле життя лише роб, тай роб, тай роб! Нераз, як днинка кінчи-лася, а я впаду на ниву, тай ревно молюся до Бога: Господи, не покинь мене ніколи чорним кавалком хлі-ба, а я буду все працювати, хіба би вже не міг ні рукою, ні ногою кинути...

— Потім мене такий туск напав, що-м чво-ловки гриз і чупер собі микав, качався по соломі, як худобина. Тай нечисте цукнулося до мене! Не знаю і як, і коли опинився я під грушкою з воло-водом. За малу хвилю був би затягся. Але Господь милосердний знає, що робить. Нагадав я собі за свій хрест, тай мені геть відійшло. Ог, як не побіжу, як не побіжу на свій горбі! За годинку вже я сидів під хрестом. Посидів, посидів довгенько тай якомсь мені лекше стало.

— От-стою перед вами і говорю з вами, а той горб не виходить мені з голови. Таки його вижу, тай

вижу, тай умирати буду, тай буду його видіти. Все забуду, а його не забуду. Співанки знав колись, тай на нім забув, силу мав, тай на нім лишив.

Одна сльоза котилася по лиці, як перлина по скелі.

— Та я вас прошу, газди, аби ви, як будете на св'яту неділю посе св'ягити, аби ви ніколи мого горба не минали. Будь кетрий молодий, най вибіжить, та най пекропить хрест свяченою водицею, бо знаєте, що піп на гору не піде. Прощу я вас за це дуже гречно, аби ви мені мого хреста ніколи не минали. Буду за вас Бога не тім світ, просити, лиш зробить дідови його волю.

Як коли б хотів рядном простелитися, як коли б добрими, сивими очима хотів на віки закопати в серцях гостею свою прозьбу.

— Іване, куме, а лишить же ви тугу на боці, геть її відкиньте. Ми вас усе будемо нагадувати, раз назавше. Були ви порядний чоловік, не лізли нага-рапом на нікого, нікому—сьте не пересрали, ані не перосіяли, чужого зеренця не порунтали. Ой ні! Будуть вас люде нагадувати тай хреста вашого на св'яту неділю не минуть.

Отак Михайло розводив Івана.

У.

— Вже я вам, панове газди, все сказав, а тепер хто мене любить, та той буде пити зо мною. Сонечко вже над могилою, а ви ще чарку горілки зо

мене не випили. Заки-м ще в своїй хаті і маю гості за своїм столом, то буду з ними пити, а хто мене навидить, той буде також.

— Почалася п'ятика, ота п'ятика, що робить з мужиків подурілих хлопців. Незабавки п'яний уже Іван казав закликати музику, аби грав молодіжі, що заступила ціле подвір'я.

— Гей, мавте так танцювати, аби земля дудніла, аби одної травички на току не лишилося!

В хаті всі пили, всі говорили, а ніхто не слухав. Бесіда йшла сама для себе, бо треба її було конче сказати, мусілося сказати, хоч би на вітер.

— Як я його випуцував *), то був випуцований, котре чорний, то як сріблом посипав по чорну, а котре білий, то як маслом сніг помастив. Коні були в мене в порядку, писар міг сідати! Але я грошей мав, ой, мав, мав.

— Коби-м учинився серед такої пустині!—лиш я та Бог аби був!... Отоді-би називалося, що я пан! А ця земля най западається, най і зараз западається, то я не згорів. Е, коби то так по могому...

— Ще не знаходився такий зборщик, аби що з нього стяг за податок, ой, ні! Був Чех, був Німець, був Поляк—нічого не могли взяти. Але як настав Мазур, тай найшов кожушину аж під вишнею. Кажу вам, Мазур біда, очі пачи тай гріху за нього нема...

Всикой бесіди було багато, але вона розліталася

*) З німецького—рицок, чистити.

в найрізнійші сторони, як надгнилі дерева в старім лісі.

В шум, гамір і зойки і в жалісливу веселість скрипки вривався спів Івана і старого Михайла. Той спів, що його нерозчути на весіллях, як старі хлопці доберуть охоти і заведуть стародавніх співанок. Слова співу йдуть через старе горло з перешкодами, як коли би не лиш на руках у них, але і в горлі мозилі понаростали. Ідуть слова тих співанок, як жовте осіннє листя, що ним вітер гонить по замерзлій землі, а воно раз-нараз зупиняється на кождім ярочку і дрожить подертими берегами, як перед смертю.

Іван та й Михайло отак співали за молодії літа, що їх на кедровім мості здогонили, а вони вже не хотіли назад вернутися до них навіть у гості.

Як де підтягали в гору яку ноту, то стискалися за руки, але так кріпко, аж сугавні хрупотіли, а як подибували дуже жалісливе місце, то нахиливалися до себе і тупили чоло до чола і сумували. Ловилися за шию, цілувалися, били кулаками в груди і в стілі і такої собі своїм заржавілим голосом туги завдавали, що врешті не могли жадного слова вимовити лиш: ой, Іванку, брате! ой, Михайле, приятелю!

VI.

— Тагу, чуєте, то вже час виходити до колії, а ви роспівалися, як за добро-миру.

Іван втріщив очі, але так дивно, що сии по

білів і падався назад, гай поклав голову в долоні і довго щось собі нарадував. Устав із-за стола, підійшов до жінки і взяв її за рукав.

— Стара, гай, марш, раз, два, три! Ходи уберися по панськи гай підемо панувати.

Вийшли обое.

Як уходили назад до хати, то ціла хата заридала. Як-би хмара плачу, що нависла над селом, прорвалася, як би гере людське дунайську загату розірвало—такий був плач. Жінки заломили руки і так сплетені держали над старою Іванихою, аби щось з гори не впало і її на місці не роздавило. А Михайло взяв Івана за барки і шалено термосив ним і верещав як стеклий.

— Гей, коли ти газда, то фурми ото катраня з себе, бо аяполичкую тебе, як...

Але Іван не дивився в той бік. Узняв стару за шию і пустився з нею в танець.

— Польки мені грай, по панськи, маю гроші!

Люде задеревіли, а Іван термосив жинкою, як-би не мав уже гадки пустити її живо з рук.

Вбігли сини і силоміць винесли обох із хати.

На подвір'ю Іван танцював дальше якоїсь польки, а Іваниха обчепилася руками порога і приповідала:

— Ото-ж я тебе виходила, ото-ж я тебе вигризла оцями ногами!

І все рукою показувала в повітря, як глибоко вона той поріг виходила.

VII.

Плоти по-при дороги тріщали і падали—всі люде випроважували Івана. Він ішов з старою, згорблений, в цайговім *), сивім одінню і що хвилі танцював польки.

Аж як усі зупинилися перед хрестом, що Іван його поклав на горбі, то він трохи прочуявся і показував старій хрест.

— Видиш, стара, наш хрестик? Там є вибито і твоє ім'я. Не бійся, є і моє і твоє.

---

*) З німецького—найгірший баварський рід сукна.

348051

49.359

85

Василь Стефаник.

ОПОВІДАННЯ.

ВИДАВНИЦТВО „ДНІСТЕР“.

КАМ'ЯНЕЦЬ НА ПОДІЛЛЮ ☉ 1920.
ДРУКАРНЯ ПОД. ВИДАВНИЧ. Т-ВА „ДНІСТЕР“.